

LIBRIS

We know
books

MIHAIL SEBASTIAN

TEATRU

Ediție îngrijită și studiu introductiv de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX

Cuprins

Sebastian – dramaturg în serviciul interbelicului
(studiu introductiv de Lucian Pricop) / 7
Notă asupra ediției / 17

Teatru / 19

Jocul de-a vacanța / 21

Steaua fără nume / 117

Insula / 217

Ultima oră / 293

LBRIS

We know
books

TEATRU

Preambul la
JOCUL DE-A VACANȚA

Scrisă în 1936, piesa *Jocul de-a vacanța* are în jurnalul lui Sebastian un dosar destul de amplu din care am selectat câteva notații avanttextuale¹. Nu căutăm așa-zisa descifrare a comediei prin mijlocirea panseurilor diaristice, ci încercăm să oferim un soi de lăoaie de spectacol, ca pregătire a punerii în scenă pentru a nu-știu-câta-oară după cea dintâi reprezentație din 1938 (17 decembrie 1938), la Teatru Comedia din București. Distribuția de bază „stabilită” de Sică Alexandrescu (directorul de scenă al spectacolului), în ordinea intrării în scenă: Domnul Bogoiu: V. Maximilian; Ștefan Valeriu: G. Vraca; Madame Vintilă: Sandina Stan; Maiorul: C. Hociung; Corina: Leny Caler; Jeff: M. Axente; Agneș: Agnia Bogoslava; Un mecanic: Marcel Anghelescu; Un călător: Mișu Fotino; Nevasta lui: Renée Annie. Decoruri: W. Siegfried.

Vineri, 20 martie 1936

¹ Fragmentele sunt preluate din Mihail Sebastian, *Jurnal 1935 – 1944*, text îngrijit de Gabriela Omăt, prefată de Leon Volovici, Editura Humanitas, București, 1996, pp. 47-48, 78, 309.

Voi încerca să scriu piesa de teatru la care mă gândesc de câțeva vreme. Am văzut primul act uluitor de precis (până la replică de precis), astă-seară, în timpul spectacolului de la „Regina Maria”. Cu amintirile mele din vila Wagner, cu oarecare teme reluate din *Renée*, *Marthe*, *Odette*, aş putea face un lucru gingaş. Voi încerca – şi, dacă n-aş fi obosit, dacă n-aş avea atâtea lucruri de făcut mâine, cred că aş începe chiar acum, deşi e trecut de 1 noaptea, primul act. [...]

Jumătate oră mai târziu

Nu m-am culcat totuşi. Voiam să pun pe hârtie, ca să nu le uit, câteva lucruri pe care le gândisem despre piesă. În realitate, m-am trezit făcând scenariul întregii piese. Sunt pur şi simplu încântat. Mi se pare o idee excelentă, şi de unde acum jumătate ceas nu vedeam decât primul act, acum le-am conturat pe toate trei. Nu ştiu dacă nu este o aprindere de moment, dar într-adevăr, în momentul ăsta, am impresia de a fi găsit un lucru excelent. Doamne ajută. [...]

Sâmbătă, 21 martie 1936

Azi-dimineaţă m-am sculat mult mai rezonabil. Cred că într-adevăr schema piesei e bună. Am găsit azi o sumă de noi detalii pentru actul 2. Principalul, deocamdată, este să precizez cât mai detaliat scenariul. Pe urmă voi vedea. Dar am încredere în mine – ceea ce nu mi se întâmplă prea des. [...]

Sâmbătă, 22 august 1936

Mă gândesc la felurite titluri („Vacanță” e prea şters), „O zi cu soare”, „Jocul de-a vacanța”, „Jocul de-a fericirea”.

Cred că mi-am recăştigat bucuria de a scrie. Un moment (moment care a durat vreo zece zile), mă părăsise. Dacă-mi menţin actuala dispoziţie de lucru, atunci rămân la Ghilcoş până termin, adică – dacă e nevoie – şi după 1 septembrie. [...]

Miercuri, 19 februarie 1941

Am recitat de curând *Jocul de-a vacanța*. Primele două acte excelente ca mişcare. Actul trei cam „făcut”, literar, *languissant*, prea minor, aproape leşinat. Şi totuşi încă frumos, deşi piesa, ca mişcare dramatică, după actul doi cade. Ezit de a scrie teatru. Mi-ar trebui puţin curaj – şi mai ales o mai bună sănătate, ca să mă apuc de lucru.

JOCUL DE-A VACANȚA

Comedie în trei acte

LIBRIS

We know
books

PERSONAJELE

DOMNUL BOGOIU
ȘTEFAN VALERIU
MADAME VINTILĂ
MAIORUL
CORINA
JEFF
AGNEȘ
UN MECANIC
UN CĂLĂTOR
NEVASTA LUI

ACTUL I

Pensiune în munți. Casă izolată în pădure. Scena reprezintă pe planul II un hol-sufragerie, care se continuă pe planul prim cu o terasă. În fund, coltul din dreapta, o scară de lemn în spirală, ce duce la etaj, unde sunt odăile unora din pensionari. Holul se desparte de terasă prin două mari uși laterale de sticlă și printr-un oblon mare cât ambele uși și care se închide de sus în jos. În hol, scaune de nuia albă, un divan, o masă. În genere, lucruri simple, dar de o curățenie extremă. Este un interior pe care l-a mobilat, cu bani puțini, o femeie de gust. Culoare generală, alb și verde-închis. O impresie totală de odihnă, de simplitate. La ridicarea cortinei, marele oblon ce desparte terasa de hol este tras până jos, așa încât holul nici nu se vede. Pe terasă, două șezlonguri deschise, care au fost uitate peste noapte afară. În stânga terasei, bătută în peretele casei (eventual casa poate să fie făcută din bârne, cum se fac vilele la munte), o tablă neagră, tablă de școală, cu burete și cretă. Lângă tablă sunt fixate în perete un barometru și un termometru. Pe tablă se mai poate citi scris-cu creta, scris încă de aseară probabil, dar șters în parte în timpul nopții, din cauza umezelii, următoarele:

„Miercuri 4 august. Presiunea atmosferică: 762 mm. Temperatura: 18 grade. Vânt de la miazănoapte. Nori răzleți dinspre Hașmașul Mare.“

În hol, pe o masă de nuiel, un aparat de radio, cu lămpile demontate. În dreapta, pe o etajeră, un telefon manual, de sistem vechi. Scena rămâne câteva clipe goală. Se aude din culise zgomotul unei vaci, care paște undeva prin apropiere. O sumă de alte mici zgomote casnice, de gospodărie care se deșteaptă; sunet de farfurii și pahare, o găleată de apă ce se varsă, o fereastră ce se deschide etc.... Nu trebuie să se insiste. Câteva sugestii doar – suficient pentru a da impresia de dimineată și de trezire din somn. Cineva trage în sus, dinăuntru, oblonul. Este domnul Bogoiu. După ce a ridicat până sus oblonul, dă de o parte și de alta două uși de sticlă, așa încât acum holul și terasa sunt unul în prelungirea celeilalte.

SCENA I

BOGOIU, mai târziu ȘTEFAN

Domnul Bogoiu iese pe terasă. Cu ochii cârpiți de somn și puțin buimăcit de soarele care, odată cu ridicarea oblonului, a năvălit în hol. Se oprește o clipă în mijlocul terasei. Se oprește o clipă, se uită la cer, întinde o mână, ca și cum ar încerca să vadă dacă plouă. E îmbrăcat într-un halat de casă, cam scurt, care lasă să i se vadă, ceva mai jos de genunchi, picioarele păroase. Flăcău de vreo cincizeci de ani. Puțin obez, puțin chel. Deși în halat, poartă guler tare de cauciuc și o cravată lungă, cu un nod enorm.

BOGOIU (*împiedicându-se de unul din șezlonguri*): Iar... (*Face un zgomot de mirare cu limba lipită de cerul gurii.*) 'Nteh, 'nteh, 'nteh. (*Pipăie pânza șezlongului.*) Frăulein Weber! (*Se întoarce spre celălalt șezlong, pe care de asemeni îl pipăie, puțin iritat.*) Iar le-a lăsat afară. Agneș!... Ude... Ude learcă. (*Se îndreaptă spre tablă, consultând cu mare atenție barometrul și termometrul. Șterge cu buretele tot ce e scris pe tablă. Apoi, aplecat, caligrafic, depărtându-se din când în când de tablă, ca să-și admire caligrafia, scrie, spunând în același timp cu glas tare.*) Joi, 5 august. Presiunea atmosferică: 763 mm. Senin. Temperatura: 22 grade. Timp frumos. (*Ștefan coboară pe scară, în hol, douăzeci și nouă – treizeci de ani. Este îmbrăcat în trening albastru, bocanci, în cap bască. Sub scară se află rezemat de perete un șezlong strâns. Într-o mână cu șezlongul, în cealaltă mână cu o carte, vine spre terasă. Își desfăce șezlongul, potrivindu-l în plin soare. După aceea aruncă volumul în șezlong.*)

BOGOIU: Te sculași?

ȘTEFAN: După cum se vede.

BOGOIU: Bună dimineața.

ȘTEFAN: 'Neața.

BOGOIU: Asta e șezlongul dumitale?

ȘTEFAN (*afirmativ*): Ihă...

BOGOIU: Care va să zică, îl duseși aseară înăuntru, în vilă...

ȘTEFAN: Exact.

BOGOIU: Da' pe astealalte de ce mi le lăsași afară?

ȘTEFAN: Mi-era lene.

BOGOIU: Lene! Ia te uită la ele. (*Arată spre cele două șezlonguri.*) Leoarcă. Leoarcă, dom'le. Cade roua aicea, de parcă-i potop. Lene, zici... Da' lene să ne strici aparatul de colo (*arată spre aparatul de radio*) nu-ți fuse.

ȘTEFAN (*privește surprins, când spre Bogoiu, când spre aparat*): Eu?

BOGOIU: Ba nu. Eu. Zi că eu, că numai asta mai lipsește. Trei ceasuri am stat azi-noapte de-am înșurubat și deșurubat la el, doar-doar o să cânte. Lemn! Nu vrea și nu vrea. Se uita biata domnișoară Corina la el, de-ți făcea milă. Zicea că are nu-ș' ce să asculte de la Stuttgart. Nu zău (*se îndreaptă spre măsuta din stânga, pe care se afla aparatul, și ia în fiecare mână câte o lampă, întinzându-le declamator*), ce-i fi având dumneata cu nenorocitul ăsta de radio?

ȘTEFAN: Domnul meu, la asemenea calomnii nu răspund. (*Se pregătește să iasă în stânga.*)

BOGOIU: Calomnii? (*Ridică mâna dreaptă, în care ține unul din becurile demontate.*) Asta numești dumneata calomnie? Și asta? Și asta? (*Întoarce de câteva ori butonul aparatului.*)

ȘTEFAN (*Iese din scenă, dar în trecere se oprește o clipă în fața tablei lui Bogoiu. Zâmbește, și pe urmă, fără grabă, cu oarecare lene – lene pe care de altfel în toate mișcărilor lui – ia buretele și șterge tot, după care iese agale.*)

SCENA a II-a

BOGOIU, MADAME VINTILĂ

Mișcare în pensiune, care se deșteaptă din ce în ce mai mult. Rumoare de dimineață, uși care se deschid, voci care se aud strigând din diverse odăi: „Agneș! Agneș! Agneș! Apă! Agneș, unde mi-ai pus șervetul?” Madame Vintilă coboară pe scară grăbită și se îndreaptă spre etajera pe care, în afară de telefon, se mai află un teanc de ziare și scrisori deschise. E o femeie tânără,

de cel mult treizeci de ani, destul de frumoasă, dar cu anumită vulgaritate, care în nici un caz nu trebuie exagerată.

MADAME VINTILĂ (*către Bogoiu, care a rămas lângă aparatul de radio, examinându-l izolat*): A venit?

BOGOIU: Cine? Agneș?

MADAME VINTILĂ: Ei, Agneș? De Agneș ne arde nouă? Poșta. Scrisorile. (*Caută nervoasă printre hârtii.*)

BOGOIU: Păi n-avea când, madame Vintilă. N-avea când. Nici de opt nu s-a făcut, și autobuzul trece la nouă.

MADAME VINTILĂ: Nu știu când trece autobuzul, da' eu una știu: că nu mai rabd. Uite, azi e a cincea zi de când n-a mai venit nicio scrisoare în pensiunea asta blestemată.

BOGOIU: Ssst! Să nu te audă Fräulein Weber.

MADAME VINTILĂ: Ba să mă audă. Unde e, să mă audă? Fräulein Weber!... Și telefonul ăsta... (*Învârtește cu necaz manivela telefonului.*)

BOGOIU: Nu-l zgâlțâi, că-i faci mai rău. Eu cred că de asta s-a stricat. S-a speriat, săracul. Prea v-ați răstît la el.

MADAME VINTILĂ (*puțin îmbunătă*): Da' la radio cine s-a răstît?

BOGOIU (*oarecum jenat că a fost surprins cu un bec de radio în mână*): Ei, cu asta e altă poveste. Știu eu... (*Privește cu subînțeles spre partea pe unde a ieșit Ștefan.*)

SCENA a III-a

ACEIAȘI, MAIORUL

CORINA (*se aude de undeva de sus, din odaia ei, vocea Corinei*): Agneș! Agneș!

(*Prin ușa din stânga, jos, intră Maiorul.*)

MAIORUL: A venit?

BOGOIU: Cine? Agneș?

MAIORUL: Ce Agneș, nene?! Agneș! Ziarul. A venit? (*Se îndreaptă și el spre etajera telefonului și caută în vraf de jurnale, citindu-le, cu glas tare, data.*) 28 iulie, 23 iulie, 25 iulie. Numai vechituri. De cinci zile, nicio gazetă. Eu, unul,

nu mai pot. Dacă mai ține mult așa, ne tâmpim cu toții. Să nu știi tu ce se petrece în lume... Poate-i război, domnule... Poate a căzut guvernul...

BOGOIU: Ei și? Ți-e că n-o să cadă fără dumneata?

MAIORUL: Lasă gluma, domnule. Lasă gluma, că nu-i timp de glumă. E serios. Dacă nu primesc nici azi gazeta, eu am terminat. Plec. Asta-i viață? Gazetă nu, radio nu...

MADAME VINTILĂ: Scrisori nu, telefon nu...

MAIORUL: Stai toată ziua cu ochii în zare și-ți vine să strigi într-acolo, spre București: „Hei, mă! Răspunde, mă! N-auzi, mă?”

MADAME VINTILĂ: N-aude. N-aude nimeni, nu răspunde nimeni. Nici ți-penie de om. Parc-am fi undeva la capătul pământului. Naufragiați. Pierduți.

MAIORUL (*obidit*): Of!

MADAME VINTILĂ: Unde suntem? Pe ce insulă? Pe ce continent? Unde?

SCENA a IV-a

ACEIAȘI, CORINA

Corina a apărut sus pe scară. Foarte tânără, mai tânără chiar decât cei douăzeci și cinci de ani pe care îi are. E într-o pijama de casă, pe care și-o încheie, în timp ce coboară scara. A prins ultima replică a lui Madame Vintilă și îi răspunde.

CORINA: Aici! Trei sute patruzeci și doi de kilometri de la București, treizeci și șase de kilometri de la Gheorghieni. Altitudine: una mie două sute optzeci și cinci metri deasupra mării. (*Între timp a ajuns jos, în hol.*) Bună dimineața. Da ce-i asta? Nu răspunde nimeni! Am spus bună dimineața.

MADAME VINTILĂ, MAIORUL, BOGOIU (*răspund toți deodată, dar fără prea mare chef*): Bună dimineața.

CORINA: A, nu așa. Nu-mi place deloc. Mai tare. Nu vă e rușine de soarele ăsta? Mai tare, pentru Dumnezeu! Hai,

curaj: bună dimineată!... Nu vreți. Păcat. Aveam să vă dau o veste bună, dar n-o meritați. Prea sunteți lugubri.

MAIORUL: O veste?

MADAME VINTILĂ: Bună?

BOGOIU: O veste bună?

(Au venit toți trei spre ea, viu interesați.)

CORINA *(tace o secundă, lăsându-i cu răsuflarea suspendată)*: Bună dimineată.

MADAME VINTILĂ, MAIORUL, BOGOIU *(răspund toți trei, de astă dată mai deschis, mai vioi, cu nerăbdare)*:
Bună dimineată.

CORINA: Așa mai merge. Ei bine, aflați că în curând, peste jumătate de oră – azi dimineată în orice caz – telefonul nostru va funcționa.

MAIORUL, MADAME VINTILĂ *(aproape în același timp, dar auzindu-se replica fiecăruia)*: Nu se poate! Nu-i adevărat!

BOGOIU: Serios?

CORINA: Se poate, e adevărat și e serios. Aștept un mecanic de la Gheorghieni. Un om de la telefoane. Trebuie să vie cu autobuzul de nouă.

MADAME VINTILĂ: De unde știi?

CORINA: Pentru că l-am chemat eu. Ieri, după prânz, în timp ce dumneavoastră v-ați dus cu maiorul la pescuit... Ai prins ceva domnule maior?

MAIORUL *(cap dezolat, mâinile deschise, cu un gest de fatalitate)*.

BOGOIU *(cu o perfidie bonomă)*: Îl insultă.

MAIORUL *(către Bogoiu)*: Dumneata să taci!

CORINA *(către Maior)*: Iartă-mă, n-am vrut să te supăr. Prin urmare, în timp ce dumneavoastră erați la pescuit...

BOGOIU: Vorba vine la pescuit.

MAIORUL: Nu mai taci, domnule?

BOGOIU: Ba tac, da' mai întâi să spui dumneata, cu mâna pe conștiință, câți pești ai prins de când ești aici? *(Maiorul tace incurcat.)* Buuun. Va să zică ai prins... câți ai zis. Păi asta

se cheamă pescuit, nene? Prinde și dumneata ceva. Nu zic mare lucru. Nu cer un rechin. Prinde colo un obleț, ca să fie. Un, cap de obleț, o coadă de obleț. Un solz, domnule, un solz. Prinde-l și atunci mă închin. Te fotografiez. Pe onoare mea! Când te-oi vedea cu oblețul în undită, te fotografiez. Uite, aparatul e aici. *(Arată spre un aparat fotografic, care atârnă într-un cui sau e undeva pe-o etajeră.)* Pe dumneata te așteaptă.

MAIORUL *(către Corina)*: Duduie, spune-i să tacă. Spune-i să tacă, fiindcă altfel nu știu ce se-ntâmplă. Eu când mă infurii...

CORINA *(il ia de braț pe Maior și continuă să povestească, îmbunându-l)*: Prin urmare, în timp ce dumneavoastră erați... la lac, eu i-am luat pe Jeff – dar unde-i Jeff? Nu l-ați văzut pe Jeff? Jeff! Jeff! Să știți că doarme. La ora asta. Nu-i e rușine... Mare leneș băiatul ăsta! Nu-i de mirare că a rămas corigent. Jeff!

MADAME VINTILĂ *(iritată)*: Da' mai lasă-l odată pe Jeff ăsta. Vine el, n-ai grijă. E umbra dumatăle.

CORINA: De ce ești rea? E prietenul meu, e pajul meu.

MADAME VINTILĂ: Fie și paj – dacă vrei – dar spune odată ce e cu telefonul.

CORINA: Ieri după-masă, m-am dus cu Jeff pe șosea și am oprit o mașină.

BOGOIU și MAIORUL *(deodată)*: O mașină?

CORINA: Da. Închipuți-vă, o mașină! Mă mir și eu ce căuta pe aici. Rătăcise drumul poate. Mergea spre Gheorghieni. Am oprit-o și am vorbit cu un domn de la volan.

MADAME VINTILĂ: Tânăr?

CORINA: Nu mă-nterupeți. Un domn. I-am spus: „Domnule, salvează-ne. Suntem un grup de oameni pierduți în mijlocul pădurii. Ni s-a stricat telefonul. Dumneata tot treci prin Gheorghieni. Oprește un minut la Oficiul telefonic și spune să ne trimită cu autobuzul de mâine dimineată un mecanic la vila Weber.“

MADAME VINTILĂ: Și?

CORINA: Și nimic. A salutat, i-am mulțumit și s-a dus.

MADAME VINTILĂ: Și crezi că vine?

CORINA: Mecanicul? Sigur. Nu se poate să nu vie.

BOGOIU: Mă rog, dumneavoastră nu vi se pare ciudat?

TOȚI TREI: Ce?

BOGOIU: Suspect?

TOȚI TREI: Ce?

BOGOIU: Madame Vintilă, de când n-ai mai primit scrisori?

MADAME VINTILĂ: Ultima a fost... duminică parcă. Da.
Duminică.

BOGOIU (*precizând*): Duminică, întâi de august. Buun. Și
dumneatale, maiorule, de când n-ai mai avut jurnale?

MAIORUL: Păi să ne uităm. (*Caută prin vraful de jurnale.*)
Ăsta a fost ultimul. Duminică 1 august.

BOGOIU: Perfect. Radioul când s-a stricat? (*Către Corina.*)
Când l-ai ascultat dumneata ultima oară?

CORINA: Cred că... sâmbătă seara.

BOGOIU: Și duminică la prânz...

MAIORUL: Nu mai mergea.

BOGOIU: Întocmai. Nu mai mergea. Dar telefonul? De când
nu mai avem telefon?

TOȚI TREI (*într-adevăr surprinși de coincidențe*): De...

BOGOIU (*triumfător*): De duminică. Ei?

MAIORUL: Ce „ei“?

BOGOIU: Cum, dom'le, asta-i puțin? Nu-nțelegeți? Păi sare-n
ochi.

TOȚI (*îl privesc mirați, așteptând dezlegarea*).

BOGOIU: Ce s-a întâmplat duminică aici? (*Nu răspunde
nimeni.*) Cine a venit duminică în pensiunea Weber? (*Iar nu
răspunde nimeni.*) Nu știți. Să va spun eu: a venit domnul
Ștefan Valeriu.

CORINA: Și vrei să, spui...

BOGOIU: Nu vreau să spun. Sunt sigur. Asta e.

MADAME VINTILĂ: Nu m-aș mira; nesuferit cum e...

MAIORUL: În fond, ce susții dumneata?

BOGOIU: Eu nu susțin. Simt. Simt că el e. Îmi spune inima că
e el. Nu știu de ce, nu știu cum, probe n-am, dar îmi spune
inima. Și pe urmă, un lucru e limpede. Pân-a venit ăsta,
toate mergeau strună-n pensiunea Weber. Scrisori aveam,
ziare aveam, radioul cânta, telefonul era bun-zdravăn. De
cum a venit el, toate s-au întors pe dos; scrisori nu mai sunt,
ziare nu mai sosesc, telefonul nu mai umblă, radioul a
amuțit. Ba de două zile, dacă ați băgat de seamă, nici
autobuzul nu se mai oprește aici.

MAIORUL: Dacă am băgat de seamă? Sufletul mi-a ieșit ieri
dimineată, alergând după el. „Oprește, dom'le, oprește!“ stri-
gam eu. Aș! Nici gând. Alerga cu o sută de kilometri pe oră.

CORINA: Probabil că nu avea de ce să oprească. N-or fi fost
călători. N-o fi avut poștă.

BOGOIU: Da' înainte vreme cum oprea? Avea călători, n-avea
călători, avea poștă, n-avea poștă, el oprea. Uite-așa, ca să-l
vedem și noi.

SCENA a V-a

ACEIAȘI, JEFF

Se aude vocea lui Jeli, din culise, stingă:

„Duduie Corina! Duduie Corina!“

MADAME VINTILĂ (*către Corina*): „Pajul“ dumitale!

(*Întră Jeff. Șaisprezece-șaptesprezece ani. Vizibil adolescent.*

*Costum sportiv deschis. Poartă pe umăr un stâlp de lemn, cu o tablă
tot de lemn, pe care stă scris: Pension Weber. Penszio Weber.*)

JEFF: Jóreggelt kívánok!... Bună dimineata.

CORINA: Unde umbli, Jeff, așa de dimineată? Eu credeam că
mai dormi.

JEFF: Să dorm? Glumiți, domnișoara Corina. Eram de santinelă.

CORINA: Cum de santinelă? Și ce e parul acesta pe care-l
porți după tine?